

Még egyszer megismétlem: Száva Tibor könyve nemcsak szép, jó könyv is. Figyelmükbe ajánlom.

Murádin László

dr. Száva Tibor-Sándor; Szépvízi magyarörmények nyomában - Bécs, 2003. 308 lap + melléklet

*****

Az örmény csipke

Az ötvösség, a kőfaragás, a szőnyegszövés mellett Örményországban az egyik legősibb, legelterjedtebb népművészeti ág a csipkekészítés. A hópehelyhez hasonlítható, szappanhab-könnyűségű, finom örmény csipkék mintázata igen választékos. A szokásos vékony, szorosra sodrott pamut- vagy selyemfonalból egyszerű varrótűvel készítik. Bizonyos, hogy a régi idők asszonyai, akik a csipkekészítés sokféle módját ismerték, azért éppen a varrótűt választották, mert a finom, vékony tű ősidők óta alapvető eszköz. (Már a cromagnoni őseink 30-40 ezer éves leletei között is megtaláljuk.)

Nem tudjuk, mikor született az örmény csipkekészítés mestersége, de kétségtelen, hogy sok évszázados múltra tekint vissza. Már Urartu állam Kr. e. 9-6-ik századi falfestményein, féldomborművein, szoborfiguráin is felfedezhetjük az ábrázolt ruhákon a csipkedíszítés elemeit.

A varrott csipke elterjedtségéről tanúskodik az ősi kéziratos könyvek számos miniatúrája is, amely az örmény viselettörténet legfontosabb forrásmunkája. A középkori arab történészek és utazók megjegyzik, hogy sehol másutt nem csinálnak olyan csipkét, mint Örményországban, amelyet Keleten, Görögországban, Olaszországban és másutt adnak el. Ismeretes, hogy a 18-19-ik században a párizsi, londoni, sőt a New York-i divat hölgyek körében is nagyon népszerű volt az örmény csipke.

Igen lényeges, hogy a csipkeminták szinte pontosan ismétlik a híres, örményországi áttört faragású kőkeresztek motívumait.

Az asszonyok ügyesen folytatták és fejlesztették tovább más anyagban a kereszténnyé vált formavilág, tehát a régi örmény kőfaragók lenyűgöző művészetét.

A csipkevarrás munkaigényes foglalatosság: egy harminc-negyven centiméter átmérőjű darab legalább egy hónapig készül. Ezért volt a csipke mindig olyan értékes. A háziak jólétét abból ítélték meg, mennyi különféle terítő, takaró, futó díszítette a lakást.

„A csipkekészítés olyan, hogyha egyszer belekóstol valaki, egyre jobban megkedveli” - állítják olyan örmény csipkekészítők, akik ezt a tevékenységet aktívan űzik. Azt mondják, megnyugtató foglalatosság, segít elterelni a figyelmet a mindennapi gondolatokról, és egy rohanó, idegeket túlterhelő korban ez igazi orvosság. Van olyan, akinek annyira kedves foglalatosságává lett, hogy még járműveken is ezzel foglalkozik.

A felszerelés roppant egyszerű, a tű és a cérna még a legkisebb táskában is elfér. Újabban, függetlenül attól, hogy hol készül a csipke, nem mindig mondhatjuk, hogy „ez Erzerumból származik, tehát az erzerumi iskolát képviseli”. A csipkevarró (újabban egyre-másra horgoló) nők között nagyon sok ugyanis az árva, az üldözések, vagy földrengés miatt hontalanná vált, aki - ha rákap a készítésére, a nemzeti-családi hagyományokon túl a formavilágot egyéni módon fejleszti tovább. Azokat a fogásokat, alakzatokat, amelyeket gyermekkorában megtanult mondjuk az édesanyjától, másoktól átvett, ellesett megoldásokkal fejleszti tovább s közben saját, belső indíttatású ötleteire is támaszkodik. Mindenkitől átvesz bizonyos fogásokat, formákat, motívumokat.

Így él tovább a népművészet.

Az 1970-es években az akkori szovjet Örményországban egyéni, kevert stílus jellemezte például Ofik Bulikjan csipkét.

Finom vani csipkét készített Arpenik Marabjan volt tanítónő. Vani származású anyja hivatásos csipkekészítő volt, Arpenik tehát kicsi korától kezdve tökéletesen elsajátította a különösen bonyolult mintákkal dolgozó vani iskola technikáját.

Egyes helyeken - korábbi évszázadok örmény szokása szerint - a megbecsült vendégnek mosakodáshoz több méter csipkés törölközőt adtak.

Nagy a csipke szerepe a közelmúlt nemzeti viseletében is. A nők selyem vagy bársony fejrevalót hordtak, amelynek homlokrészét növényi motívumokat ábrázoló csipke díszítette. Korábban népszerű volt az olyan csipkekendő is, amely a fejre vetve eltakarta a nők arcát, és majdnem a ruhájuk aljáig ért. Míg a felsőruhát rendszerint hímzés díszítette, a fehérnemű csakis csipkés volt.

(cikkünk az 1970-es években működő Anus Sarambejan muzeológus Magyarországon megjelent nyilatkozatából vett információk felhasználásával készült-a szerk.)

*****

Utánnomás a kolozsvári Szabadság c. lap 2003. július 5-i számából

Kolozsvári festők sikere Bukarestben Dobribán Emil WTC nagydíjas

A bukaresti World Trade Center (WTCB), ahogyan a képzőművészek látják - címmel rendezett országos művészeti vetélkedőt a WTCB, a Romániai Képzőművészek Szövetsége tagjai, valamint a képzőművészeti egyetemek végzős diákjai számára egy majdani magángyűjtemény létesítése céljából.

A premiernek számító magánkezdeményezés élénk visszhangra talált a képzőművészek körében, s a több tucatnyi beérkezett alkotásból a Viorel Marginean és Claudia Lazar összetételű rangos zsűri huszonöt pályamunkát érdemesített a verseny végső szakaszában való részvételre. A három legjobbnak ítélt munka pedig kolozsvári festők műve. A nagydíjat *Dobribán Emil*, a kolozsvári Képzőművészeti és Formatervezői Egyetem adjunktusa nyerte el *Építészet és tükröződés* című, nagyméretű 1,60x2 méteres olajképével, az utána következő pedig Calin Anton és Marius Ghenescu Karnevál, illetve Összefüggések című munkájával.

Dobribán Emil közismerten sajátos fény-és színbeszédének különösképpen kedvezett a tematika, s a művész maximálisan ki is használta az ultramodern építészeti fém-üvegkolosszus kínálta lehetőségeket. A hagyomány és a korszerűség ellentétének festői megjelenítése izgalmas művészi kihívást jelentett, amelynek látható élvezettel tett eleget. Ahogyan a hagyományos népi építészet és az erdélyi barokk építészeti elemek tükröződnek a hatalmas üvegfelületeken, több pusztán hatásos ötletnél. Általa a művész a festői megoldások és megjelenítések olyan tárházát vonultatja fel, amely egyedi, különleges látványt eredményez. Azon túl pedig a jelenség filozófiai mélységeit is sejteti. S nem utolsósorban a művész személyes hozzáállását a témához: a modernség és hagyomány együttes jelenlétének igénylését, a tradíció és a korszerűség építészeti-festői békés egymás mellettiségét, sajátos kölcsönhatásuk a képi megjelenítését, festői vonzatait.

Dobribán Emil számára egyébként az idejű nyár ugyancsak termékenynek ígérkezik. A WTC nagydíjjal egy időben a művésznek a bukaresti Schiller-házban nyílt egyéni tárlata. A kiállítás